

УДК 613.71-796/799+37.037
ББК 75.11

Юрій Тимошенко

ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Зміни в ціннісних орієнтаціях людей, спричинених викликами інформаційного суспільства змушують по-новому розставити акценти в системі вищої освіти. Автор постулює ідею надзвичайної важливості дисциплін соціально-гуманітарного циклу в системі підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, оскільки з ними пов'язане формування системи цінностей, орієнтирів та потреб, стійкість інтересів суспільства.

Ключові слова: гуманізація, освіта, знання, інформаційне суспільство, історія, культура, філософія.

Changes in the system of human values orientations caused by information society challenges make people put accents in the system of higher education in a new way.

The author postulates the idea of social-humanitarian cycle disciplines extraimportance in the system of physical and sport training of specialists, because the system of values formation, reference points, needs and stableness of society interests are connected with them.

Key words: humanization, education, knowledge, information society, history, culture, philosophy.

Постановка проблеми. В Україні поступово розбудовується цивілізоване суспільство гуманістичної спрямованості. Воно конче потребує нової парадигми фізичного виховання, в якій би антропологічний принцип лежав у основі інтеграції всіх суспільних форм співжиття. Більшість дослідників, які займаються розробкою проблем існування людини в умовах сучасної цивілізації, констатують загальну кризу цього існування, що є наслідком попередньої історії розвитку Західного світу [4, 5]. Загроза бездуховності спричиняється тим, що в процесі практичної людської діяльності виявлені закономірності природи отримують утилітарне призначення. Таке виявлення і застосування законів об'єктивного світу, на перший погляд, є творчим процесом. Проте, подальше багаторазове використання відкритого природного і сконструйованого технологічного процесу вже не вимагає ні нових знань, ні нового творчого, духовного акту. Наступає етап, коли духовність “виштовхується” з трудової діяльності. Гуманізм загально визнаних теорій поєднується з дегуманізацією людського існування. Наступ індивідуалізму, що набуває радикальної спрямованості відбувається на фоні занепаду і розкладу суспільств, подальшого звуження особистісного життєвого простору [1, 2].

Наукова проблема піднятого питання полягає в недостатньому філософсько-методологічному обґрунтуванню численних емпіричних досліджень в галузі фізичного виховання і спорту, де здебільшого використовується методологія минулої епохи, застарілі підходи до визначення сучасних параметрів фізичного виховання і спорту в соціально-культурному просторі України, а звідси – нігілістичне, а то і хибне ставлення до нього з боку населення і державних інституцій [3].

Мета роботи – філософсько-методологічне обґрунтування сучасних тенденцій розвитку фізичної культури.

Результати дослідження. Зміст і характер трансформаційних процесів в Україні на сучасній інформаційно-технологічній стадії науково-технічного прогресу значною мірою визначається успіхами у справі фізичного виховання населення, яке (виховання) об'єктивно стає основним запобіжним заходом тим негативним деформаційним процесам, що мають місце у вітчизняній демографічній сфері – наростання тенденції до зменшення населення України (кожну годину вмирає 62 особи і народжується 50). Тільки за період 2000-2006рр. чисельність населення України зменшилася на 2,5 млн. осіб. За тривалістю життя Україна посідає 74-е

місце серед 162 країн світу та 37-е в Європі. Статистика свідчить, що впродовж останнього десятиліття середньоочікувана тривалість життя скоротилася на десять років, порівняно з країнами Євросоюзу і на п'ять – відносно середньоєвропейського рівня). Незважаючи на те, що в Україні на кожні 10 тис. мешканців вдвоє більше лікарів (39 осіб) і в 2,5 рази більше лікарняних ліжок, ніж у розвинених країнах Європи, за останні п'ять років захворюваність населення зросла на 3,2%, а поширеність хвороб на 16,6%. Сьогодні є всі підстави стверджувати, що проблема здоров'я населення в Україні виходить за межі сфери медицини і стає об'єктом дослідження різноманітних галузей знань, що, у свою чергу, вимагає нового філософського та теоретико-методологічного осмислення можливостей цих знань, передовсім, під кутом зору розглядуваних питань.

Фізична культура, як складова загальної культури повинна спрямовуватися, найперше, на підтримання здорового способу життя, що є основою збереження і охорони здоров'я людини. З метою поліпшення демографічної ситуації, збереження і зміцнення здоров'я населення, зниження рівня захворюваності та смертності, продовження активного довголіття і продуктивної тривалості життя в Україні прийнято низку державних документів. Зокрема, це постанови Кабінету Міністрів України від 24.06.2006р. № 879 “Про затвердження Стратегії демографічного розвитку в період до 2015 року”, від 10.01.2002 №14 “Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми “Здоров'я нації” на 2002-2011 роки”, від 27.12.2006 № 1849 “Про затвердження Державної програми “Репродуктивне здоров'я нації”. В цих документах підкреслюється необхідність формування нової моделі загальнодержавної системи збереження здоров'я і життя населення.

У зв'язку з цим постають нові виклики перед освітою, оскільки без неї неможливо здійснити соціалізацію таких особистостей, які були б здатними інтегруватися в нове, інформаційне суспільство. Це зумовлено тим, що підґрунтям будь-якої технології є процес мислення, а для постійного її функціонування важливим є зростання розумової активності індивідів. Одним із найбільш значимих висновків, що витікає з осмислення соціально-уманітарної функції освіти, є її загальна спрямованість на гармонійний розвиток особистості. В такий спосіб, змістовий компонент вищої спортивної освіти обов'язково має бути наповнений знаннями суспільних і філософських наук та пов'язаними з ними практичними навичками і вміннями. Духовність має стати одним із невід'ємних елементів змісту освіти фахівців фізичного виховання і спорту. Саме тому головним завданням кафедр соціально-гуманітарних дисциплін вищих навчальних закладів спортивного профілю є формування в студентів філософсько-гуманітарного стержня для життя в цивілізації нового тисячоліття.

Ще один чинник, від якого залежить успішність виконання поставлених перед освітою завдань – це виховний процес. Освіта сама по собі (інакше кажучи – навчання) є “ніщо інше, як інтелектуальне виховання особистості, навіть якщо йдеться про осмислення нею моральних принципів та законів морального порядку”, яке спрямовується суто на формування “теоретичного розуму”. На противагу їй виховання є “освітою моральною”, де об'єктом можуть виступати моральна воля та естетичне почуття.

Виховання інтелектуальне та моральне тісно пов'язані між собою тому, що нарощування інтелектуального потенціалу особистості відбувається у відповідності з притаманною лише їй системою моральних цінностей, які ґрунтуються на активній взаємодії фізичних і духовних якостей з природними та соціокультурними умовами її існування. І важливим моментом виховного процесу є повага до реалізації людиною свого творчого потенціалу, “свобода волі особистості”, завдяки чому

освітній процес загалом набуває гуманістичного спрямування і стає ефективною складовою процесу суспільного виробництва, про що говорилося вище.

Окрім цього слід врахувати і те, що орієнтація на якісно нові соціальні параметри фізичної культури населення вимагає розробки нових підходів в освітянській діяльності майбутніх фахівців в галузі фізичного виховання і спорту. Важливе місце в цьому сенсі посідає гуманітарна складова, звернута на розвиток духовної компоненти особистості студента, яка має бути спрямована на реалізацію його професійно-творчого потенціалу. В даному контексті актуалізується проблема дослідження специфіки процесу поєднання професійних і соціально-гуманітарних знань зі штадтпункту кінцевої мети – гуманізації навчання і виховання у вищому закладі освіти фізичного виховання та спорту.

Аби протистояти викликам сучасного світу навіть таким сильним, цілісним особистостям якими є спортсмени необхідний гуманістичний стержень, що формується не лише власним соціальним досвідом, але й історичним, культурним, філософсько-етичним досвідом попередніх поколінь. Гуманізувати наш “одновимірний світ” можливо тільки на такому ціннісному підґрунті як єдність, спільність інтересів, норм і цінностей людей. Для створення гармонійної духовної атмосфери великого значення набувають такі цінності як толерантність, здатність людей сприймати і розуміти “інакшість” життя, що виступає полііндивідуальним, поліментальним, полісоціальним, вселенським явищем, об’єктивованим в культурному житті соціумів та індивідів.

Дієвим інструментом протидії процесам уніфікації, уподібнення, що визначають сучасний глобальний світ є виховання історією та розуміння її. К.Ясперс [3] говорив про занурення людей у світ історичної конкретності, в історію. Звертаючись через традицію до своїх витоків, людина – за ним – стає сама собою і “не може бути людиною, якщо вона відірвана від свого коріння”. Люди завжди прагнули і прагнутимуть знати свій “учорашний” день, аби краще орієнтуватися у сьогоденні, аби самоусвідомлювати себе у природі і соціумі. Без історії це неможливо. “Історія покликана задовольнити історичний інтерес людини, який, як видається, зумовлений не тільки і не стільки культурно-естетичними, скільки науково-практичними потребами. Краще і більш адекватне усвідомлення свого місця і ролі у змінюваному світі дозволить Людині і Людству побудувати цей світ на раціональних засадах, які найповніше відповідають ідеї гуманності”. У такий спосіб, люди повинні відійти від притаманної перехідним епохам тенденції “тотального не(поза)історизму” (за Мільдоном В.) [5]. Зміст його простий: знищення і перманентна переробка історії заважає “народу “подорослішати”, вийти із свого дитинства” і оволодіти своїм минулим, щоб отримати надію на майбутнє. Повага до історичного знання, розвиток історичної самосвідомості особистості до рівня, коли ідея приналежності до історії свого народу як унікальної частини людства, оволодіває думкою, підпорядковує собі переконання – ось основа стійкості соціуму й особистості.

В результаті взаємодії соціально-гуманітарної складової науки з іншими соціальними інститутами й організаціями, зокрема – спортивними, її дисциплінарна сітка стає все більш і більш розгалуженою. Відбувається постійне збільшення кількості наукових галузей, виділення з наявних дисциплін окремих напрямів досліджень, поява на “межі” кількох областей наукового пізнання нових дисциплін. У кінцевому результаті може виникнути новий науковий напрямок, який виділяючи свій оригінальний об’єкт дослідження, одночасно вбирає в себе методи, поняття і засоби дослідження з інших галузей знань. Серед таких можемо згадати хоча б філософію та соціологію спорту, філософію здоров’я, валеофілософію, історію

спорту тощо. Через такі нові наукові напрямки забезпечується поглиблене вивчення недостатньо досліджених сторін наук з фізичного виховання і спорту. Саме це і призводить до постійного розширення предметного поля гуманітарних наук, що знаходить відображення у розгалуженні їх дисциплінарної системи та ускладненні пізнавальних технологій.

Висновок.

Наявність розгалуженої дисциплінарної сітки гуманітарного знання має створити засади для ефективного використання інтелектуального потенціалу оздоровчо-спортивного простору за для його поступу, що неможливо коли по за увагою залишається головний детермінатор цього процесу – людина. З іншого боку, такий поступ стає чинником повноцінного, тобто здорового, розвитку соціуму для якого важливою є система ціннісних орієнтацій, що формується визначеною системою соціально-гуманітарних знань про сутнісні закони людського існування в світі й про визначальні фактори розгортання його духовно-творчого потенціалу.

1. Дж.Гелбрейт “Нове індустріальне суспільство”; Д.Белл “Культурні суперечності капіталізму”; О.Тоффлер “Третя хвиля”; Ф.Ферраротті “Міф про неминучість прогресу”; Дж.Нейсбіт “Мегатенденції: нові напрями, що змінюють наше життя” та інші.
2. Марчук М.Г. Ціннісні потенції знання. – Чернівці, 2001. – С.258.
3. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991. – С.404-405.
4. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. – Львів, 1999. – С.219.
5. Мильдон В.И. “Отцеубийство” как русский вопрос // Вопросы философии. – 1994. – №12. – С.55.

УДК 796.011.1: 004
ББК Ч 511.1: Ч 23

Микола Маліков, Надія Богдановська

РОЛЬ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ТА СПОРТІ

У статті наведені матеріали щодо сучасних методичних підходів експрес-діагностики функціонального стану та фізичної підготовленості організму за допомогою розробленої авторами комп'ютерної програми “ШВСМ”. Проведене теоретичне обґрунтування інформативності цього підходу та можливості практичного застосування у фізичному вихованні та спорті.

Ключові слова: *функціональний стан, фізична підготовленість, інформаційні технології, комп'ютерна програма “ШВСМ”, фізичне виховання і спорт.*

In the article there are the resulted materials in relation to modern methodic approaches of the express-diagnostics functional state and physical preparedness of organism by the computer program developed by authors “SHVSM”. Resulted theoretical to the ground informing of this approach and possibility of practical application in physical education and sport.

Key words: *functional state, physical preparedness, information technologies, computer program “SHVSM”, physical education and sport.*

Постановка проблеми. Відомо, що ефективність систематичних занять фізичним вихованням та спортом суттєво залежить від раціонально спланованої системи контролю за рівнем функціонального стану та здоров'я осіб, що займаються. Для практичних тренерів, фахівців в галузі фізичної культури і спорту вже давно не є секретом той факт, що для досягнення, наприклад, високого